

Nieuws genoeg uit Afrika de laatste weken. Maar een verrassend klein aandeel daarvan wordt door Afrikanen zelf gebracht. Waarom wil het maar niet lukken met het opzetten van een stevig, onafhankelijk Afrikaans nieuwsmedium? 'De mentaliteit is nu vooral: betaal me en ik schrijf wat je wilt.'

Waar zijn de Afrikaanse journalisten?

Marianne Lamers

Een ineens waren ze daar weer: de foto's van uitgemergelde Afrikanen, de overvolle vluchtelingenkampen, de kinderen met vliegen op hun ogen, de uitstekende ribbenkasten. Journalisten van CNN, BBC, AP en Reuters staan zich te verdringen om het meest schokkende beeld naar buiten te brengen, de schreeuw om hulp vast te leggen. Maar waar zijn eigenlijk de Afrikaanse journalisten? De laatste jaren zijn tientallen Afrikaanse media-initiatieven opgezet, maar niet één is het tot nu toe gelukt om een krachtig, overkoepelend geheel te vormen, om een eenheid uit te stralen zoals Al-Jazeera dat doet voor de Arabische wereld of CNN voor Amerika. Waarom lukt dat niet?

Cees Hamelink, emeritus hoogleraar Internationale communicatie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA) die de journalistiek in Afrika al sinds de jaren zeventig volgt, kan er kort over zijn: "Het gebrek aan een kritisch vermogen, de controle door de overheid en een tekort aan geld."

Jaap van Ginneken, die als media- en massapsycholoog eerder lange tijd verbonden was aan de UvA en nu buitengewoon hoogleraar is aan het Euro American Institute van de Ceram businessschool in Nice, voegt daar nog voldoende advertenties en abonnemementhouders aan toe.

"Maar voor beide heb je een koopkrachtig publiek nodig en dat is las-

tig te vinden in Afrika."

Een van de media-initiatieven in Afrika die het wel goed lijken te doen, is vijf jaar geleden opgezet in Nederland. Africa Interactive, een commercieel bedrijf met een sociale doelstelling en een van de snelst groeiende persagentschappen in Afrika, begon in 2006 met een handjevol mensen in een pand in Haarlem en is inmiddels uitgegroeid tot een bedrijf met meer dan tweeduizend journalisten in vijftig Afrikaanse landen. Het doel: het creëren van banen en het versterken van de media in Afrika om uiteindelijk het grootste pan-Afrikaanse persagentschap te worden, met een kantoor in elk Afrikaans land.

Dat doet het bedrijf door een podium (www.africanews.com) te bieden aan Afrikaanse reporters, waar zij hun werk vrij kunnen publiceren. 'Echt' Afrikaans nieuws dus, gebracht door Afrikanen zelf. Inmiddels produceert Africa Interactive niet alleen maar video's, tekst en fotografie, maar verkoopt het ook televisieprogramma's en marketing- en communicatieconcepten.

Ook het Nederlandse tintje is verdwenen: in 2008 werd een kantoor in Accra geopend, niet veel later een in Nairobi. Ook hoopt Africa Interactive ooit een televisiezender op te zetten. Een Afrikaanse Al-Jazeera klinkt de Nederlandse initiatiefnemers als muziek in de oren, al zal dat nog wel even duren, geeft directeur Bertil van Vugt toe. "Het is een ambitie, maar

dan wel een van de heel lange termijn. Zoiets gaat heel veel tijd kosten."

Van Ginneken is sceptisch. "Ik volg de Afrikaanse media al zo'n jaar of veertig, maar het blijft tot nu toe allemaal knutselen en sukkelen." Het produceren van nieuws voor een westers publiek is bovendien lastig: "De westerse context in de artikelen van Afrikaanse journalisten ontbreekt. Daarbij is er grote concurrentie van mediagiganten als AP en Reuters, die meer financiële middelen,

Een beetje video uploaden kan een journalist in Afrika zo een hele dag kosten. Zo traag is het internet op veel plekken nu eenmaal.

meer ervaring en al tientallen jaren een netwerk hebben in Afrika."

Maar waar het eigenlijk op neer komt, zegt van Ginneken, is dat Afrika gewoon niet interessant genoeg is voor het Westen. "Er zijn geen grote zakelijke belangen gemoeid met Afrika. De belangen die er zijn, zijn verspreid, verbrokkeld, en om dat alles hangt ook nog eens een louche sfeer."

De westerse focus op rampen in Afrika is er niet voor niets. "Dat komt voort uit de hoge nieuwsdrempel die er voor Afrika is." Van Ginneken ziet niet hoe je geld kan verdienen aan een nieuwsmiddeum in Afrika, "tenzij je een miljardair vindt, zoals de emir van Katar die Al-Jazeera heeft opgezet".

Maar Kent Mensah, samen met Joseph Appiah-Dolphine webredacteur in het kantoor van Africa Interactive, ziet geen probleem: "Er is vrijwel geen concurrentie."

Wel ziet hij het probleem van onafhankelijkheid bij andere Afrikaanse media. "Helaas is censuur nog steeds gebruikelijk in de meeste Afrikaanse landen. Veel artikelen zijn gecensureerd of tendentius, omdat de kranten waar ze in staan, verbonden zijn met overheden of met bedrijven die banden hebben met de regering." Dat maakt Africa Interactive juist aantrekkelijker voor afnemers en voor de reporters die er werken. "Wij horen vaak van journalisten dat ze het fantastisch vinden dat wij ze een onbeperkte persvrijheid bieden."

Natuurlijk blijft het geld wel een probleem. "Wij kunnen hen voor hun nieuwsartikelen niets bieden. Dat betekent veel eigen investeringen om bijvoorbeeld het internet te betalen in het cybercafé waar ze zitten." Een beetje video uploaden kan een Afrikaanse journalist – met de traagheid van het internet waar op veel plekken sprake van is – zo een hele dag kosten. "Dat kost je al snel vijf euro, die je ook andere dingen had kunnen uitgeven."

De aanvankelijke plannen om zich vooral op nieuws te richten zijn veranderd, vertelt Van Vugt. "Hoewel we ons daar in de toekomst wel weer meer op willen richten, zijn we nu geen persbureau, maar een bureau dat tekst en video's levert aan ngo's, overheden en multinationals."

De winstmarges op journalistieke producties, zo ontdekte het bedrijf, zijn te klein om te kunnen groeien. "Andere persbureaus, als ANP of AP en Reuters, kopen video's aan van 150 euro. Daar kunnen wij het niet voor maken." De doelstelling is nog wel hetzelfde: "Het ondersteunen van lokale mediaprofessionals." Ook de plannen voor het opzetten van een database met daarin artikelen, foto's en video's van Afrikaanse journalisten waar westerse media en kranten een abonnement op kunnen nemen, zijn er nog steeds.

Want de meerwaarde van een Afrikaanse journalist, ten opzichte van een niet-Afrikaanse, is er wel degelijk, zegt Van Vugt. "In het nieuws

De Italiaanse ambassadeur in Nairobi